

Sanayi Sektörleri ve AB Çevre Mevzuatı

Türkiye açısından EKÖK'e uyum sürecinin daha hızlı ve emin adımlarla ilerlemesi için, AB uyum çalışmalarının her aşamasına sanayicilerin katılması sağlanmalıdır. Aksi takdirde EKÖK direktifinin yürürlüğe girmesiyle birlikte yüksek miktardaki maliyetleri karşılamak durumunda kalacak olan sanayinin rekabet gücünün hem iç pazarda, hem de dış pazarda olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır.

Çevre, günümüzde sanayi faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Zira çevre, özellikle ihracatta en önemli ölçütlerden birisi haline gelmiştir. AB bu konuda, detaylı düzenlemeler hazırlamıştır. Özellikle bazı sektörlerde kimyasal maddelerin yaygın üretimi ve kullanımı, insan sağlığı ve çevreyi önemli derecede etkilemektedir. Tehlikeli kimyasal maddeler, toprak, nehir, yağmur suyu, hayvan ve bitkilerde birikebildiği gibi, besin zincirine de bulaşabilmektedir. Çevre alanındaki AB düzenlemeleri, sürecin tüm aşamalarını bir yaşam döngüsü perspektifi içinde ele almaktadır. Sanayi ürünlerinin üretiminde kullanılan materyallerin nihai atık haline gelmelerine kadar tüm aşamalara AB düzenlemeleri kapsamında yer verilmektedir. AB uyum çalışmalarında, çevre konusu teknik açıdan sektörlerin uyum sağlamakla yükümlü olduğu ve en çok zorlanacağı alan olarak ortaya çıkmaktadır. Çevre faslı kapsamlı teknik düzenlemeler içermektedir. İlgili mevzuat, kapsamlı ve teknik olmanın yanı sıra, sınırlı sayıda uzun geçiş süreleri kapsayan uygulama takvimleri gerektirmektedir.

Çevre alanında sanayimizin karşılaştığı başlıca sorunlar, yasal düzenlemelerdeki yetki karmaşası, alt yapının yetersizliği, sektörün maliyetlerini artıran uygulamalar olarak özetlenebilir. Bu durum, sektörlerin rekabet gücünü azaltmaktadır. Örneğin, atık suların yönetimi alanında, fabrikaların bağlı oldukları yetkili merciler net olarak tanımlanmamıştır. Bu nedenle, çeşitli resmi kurumlar tarafından kontrol yapılabilmekte ve bu kurumlar farklı parametreler uygulayabilmektedir. Atık yönetiminde ise, tehlikeli atıkların geri kazanımına ilişkin faaliyet gösteren yeterli tesis bulunmamaktadır.

Çevre müktesebatı kapsamında kimya, seramik, çimento vb. sanayi sektörlerinin önemli bir bölümünü etkileyen düzenlemeleri IPPC-EKÖK Direktifi (Integrated Pollution Prevention and Control-Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrol Direktifi) ve iklim değişikliği konusu oluşturmaktadır.

ENTEĞRE KİRLİLİK ÖNLENMESİ VE KONTROL

Konuyla ilgili temel düzenleme “1996/61/AET sayılı Entegre Kirlilik Önlenmesi ve Kontrol” Direktifidir. EKÖK Direktifi, Avrupa Birliği tarafından endüstriyel tesislerin izin prosedürlerine ilişkin olarak 1996 tarihinde yayımlanmıştır. Bu direktifin genel amacı; AB içerisinde çeşitli kaynaklardan gelen kirliliğin minimize edilmesidir. Burada “entegre” kavramı, izin prosedüründe, tesisin havaya, suya ve toprağa emisyonları, atık oluşumu, ham madde kullanımı, enerji verimliliği, gürültü, kazaların önlenmesi, risk yönetimi gibi tüm çevresel performansların dikkate alınması anlamına gelmektedir.

AB'de mevcut tesislere, bahsi geçen direktifin gerekliliklerine uygun şekilde işler hale getirilebilmesi için bir geçiş dönemi (30 Ekim 1999-30 Ekim 2007) verilmiştir. Ancak, AB üyesi ülkelerin çoğunun söz konusu direktif yükümlülüklerini tam olarak iç hukuklarına yansıtamadıkları bilinmektedir.

Direktif çerçevesinde izin sisteminin etkinliğinin sağlanması üzerine, aşağıdaki hususlar, temel gereklilik olarak belirlenmektedir;

- Kurulacak ulusal izin sisteminin, direktifin ekinde yer alan bütün tesisleri kapsamaması,
- İzin başvurusu sırasında sağlanan bilginin yeterliliği,

- İzin sürecine katılan kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması,
- İzin koşullarının bütün önemli çevresel etkileri kapsamaması,
- Temel izin koşulu olarak mevcut en iyi tekniklerin (BAT) kullanılması,
- Çevresel kalite standartlarına uyumluluk,
- İzin verilmesi sonrasında yeterli düzeyde uygunluk izlemesi,
- İzinlerin düzenli olarak gözden geçirilmesi,
- İzin prosedürüne halkın katılımı ve yargıya başvuru imkânı.

Direktifte atıfta bulunulan ve her sektör için çevrenin bir bütün olarak korunmasına yönelik uygulanması gereken en uygun mevcut teknikler (Best Available Techniques/BAT) endüstriyel tesislere izin verilmesinde temel alınmaktadır.

İlgili direktifte yer alan tüm endüstrilerin çevrenin korunmasına yönelik uygulamaları gereken en uygun mevcut teknikleri belirlemek ve üye devletlere yol göstermek amacıyla kurulan Avrupa Entegre Kirlilik Önlenmesi ve Kontrolü Bürosu tarafından en etkin mevcut tekniklere referans oluşturacak olan BREF belgeleri hazırlanmaktadır.

AB MÜKTESEBATINA UYUM

Türkiye'de henüz söz konusu AB mevzuatına karşılık gelen bir düzenleme bulunmamaktadır. Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu çerçevesinde 2013 yılına kadar planlanan uyum programı içerisinde ilgili mevzuatın üstlenilmesi 2008 yılı içinde öngörülmektedir. Üretim tesislerinde maliyetli bir dönüşüm ihtiyacının ortaya çıkması beklenmektedir.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi çerçevesinde, mevcut veya yeni endüstriyel tesislerin, çevreyi kirleten maddeler için emisyon değerleri çerçevesinde çalışma izni alması söz konusudur. Amaç, AB içinde büyük endüstriyel kaynakların neden olduğu kirliliğin asgariye indirilmesidir. Bu bağlamda, kirlenmenin üretim süreci ile birlikte değerlendirildiği bir bakış açısı benimsenmektedir.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi'ne uyum sürecinde ortaya çıkacak sorunlara yönelik bir stratejinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bahse konu yönetmeliğin de öngörüldüğü esneklik mekanizması çerçevesinde, yükümlülüklerin uygulanacakları sektörün teknik ve ekonomik yönleriyle, ilgili tesisin içinde bulunduğu yerel koşulların dikkate alınmasının sağlanması gerekmektedir. Sektörel çeşitliliğin hayli fazla olduğu Türk sanayisinde, esneklik olanağının uyum sürecindeki müzakerelerde görüş bildirirken göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır. Buna ilaveten, EKÖK Direktifi'nin üye devlet mevzuatlarına aktarılış şekli de sektörler tarafından göz önünde bulundurulup, referans teşkil etmesi açısından Türkiye'nin

İlgili mevzuata uyum sürecinde gündeme getirilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca, EKÖK direktifinin uygulanması konusunda, kamu ve özel sektörün kurumsal ve teknik altyapısının güçlendirilmesi büyük önem taşıyacaktır.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi, kamu ve özel sektör için yüksek yatırım ihtiyacı gerektirmektedir. Dolayısıyla, yetkili mercilerin mevzuat uyumu ve gerçekleştirilecek yatırımlar ile tam üyelik tarihi dikkate alınarak uygulama takviminin sürekli olarak gözden geçirilmesi konusundaki görüşleri bu noktada önem taşımaktadır.

Diğer yandan; sektörün müktesebata uyum maliyetinin büyük ölçüde özel sektör tarafından karşılanmasının gerekeceği düşünülmektedir. Bu noktada, özel sektöre destek sağlanacak doğrudan ve dolaylı teşviklerin oluşturulması önem taşıyacaktır.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SERA GAZI AZALTIM POLİTİKALARI

İklim Değişikliği başlığı altında Türkiye'nin aşağıda sıralanan mevzuata uyumu gerekmektedir:

- Topluluk sera gazı salımı ve Kyoto Protokolü'nün uygulanması için bir kontrol mekanizması oluşturulmasına ilişkin 280/2004/AT Sayılı Karar;
- 96/61/AT sayılı Konsey Direktifi'ni Değiştiren ve Topluluk'ta sera gazı emisyonlarının ticaretine yönelik bir plan oluşturan 2003/87/AT Sayılı Direktif ve
- Sera gazı emisyonlarının Topluluk içinde ticaretine yönelik bir plan oluşturan 2003/87/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi'ni tadil eden, Kyoto Protokolü proje mekanizmalarına uyumlu 2004/101/AT Sayılı Direktif.

Topluluk mevzuatına uyumun Türk sanayisinin büyümesine kısa vadede olumsuz etkiler yaratması beklenmektedir. Bu nedenle, bu başlık altında yer alan mevzuat Türkiye'nin çevre müktesebatına uyumda en çok zorlanacağı başlıktır.

Türkiye'de söz konusu sistem henüz mevcut olmayıp, bir ölçüm mekanizmasının oluşturularak standart bir işleyiş elde edilmesi sektöre ek yatırım gerektirecektir. Türkiye'nin uyum planı 2010-2013 olarak belirlenmiştir. İklim değişikliği ve Kyoto Protokolü'nün gerekleri konusunda ise, sera gazı limit değerlerinin işletme bazında azaltılması ve emisyon ticaretinin işlerlik kazanması için, her işletmenin belirlenen kota limitini ölçmek üzere bir sistem oluşturması gerekmektedir.

Türkiye; Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesini, Ek-I ülkesi olarak özel şartlar ile imzalamıştır. Kyoto Protokolü'nü henüz imzalamamıştır; ancak bu konunun hükümetin gündeminde olduğu bilinmektedir.

KYOTO PROTOLÖLÜ KAPSAMINDA DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği, Kyoto Protokolü kapsamında aşağıdaki düzenlemeleri ve sonuçları takip

etmektedir:

Avrupa Birliği Kyoto Protokolü kapsamında belirlenen hedeflerin sağlanabilmesi amacıyla; AB Emisyon Ticaret Sistemi (EU-ETS) kapsamında, AB ülkeleri arasında "Yükümlülük Paylaşımı Anlaşması" (Burden Sharing Agreement) adı altında karbondioksit gazlarına ait emisyon kotaları belirlenmiştir.

Bu kapsamda; emisyon kotalarının sağlanabilmesi için de her ülkenin kendi kota ve emisyon durumunu göz önüne alarak sanayisi için belirlediği emisyon paylaşım prensipleri kapsamında tahsisat yapması gerekmektedir. NAP (Ulusal Tahsisat Planı-National Allocation Plan) adı verilen tahsisat planları Avrupa Komisyonu'na sunulmuştur.

NAP kapsamında ülkelerin varmak istedikleri emisyon azaltım hedefleri, tahsisat kriterleri, referans yılı olarak hangi yılın seçileceği, "erken aksiyon"ların tanımları ve kazanımları, sektörel büyüme trendi, alternatif yakıt ile ilgili tahsisatlar, proses emisyonları ile ilgili tahsisatlar, yeni tesislerin kurulması ve eski tesislerin kapatılması ile ilgili hususlar ve en önemlisi 1. safha (2005-2007) ve 2. safha (2008-2012) yılları arasında emisyon kotasının ne kadarlık bölümünün ücretsiz verileceği kararlaştırılmaktadır.

Mevcut durum ve karşılaşılabilecek tahmin edilen zorluklar değerlendirilirken; aşağıdaki noktaların göz önüne alınması yararlı olacaktır:

Türkiye'nin ekonomik konum ve gelişme ihtiyacı nedeniyle Kyoto Protokolü'nü imzalayan OECD ve AB ülkeleri ile arasında farklar bulunmaktadır (kişi başına birim enerji ihtiyacı, CO2 üretimi, GSYİH'nin OECD ülkeleri ortalamasından düşük olması). Bu durumda, OECD/AB ülkeleri ile aynı rekabet ortamında yer alınmasının yaratacağı ekonomik yüklerin, maliyetlerin ve ülke ekonomisine katkıların iyi hesaplanması gerekmektedir.

Gelişme sürecinde bir ülke olarak Türkiye'nin, uyum çalışmaları kapsamındaki düzenlemeler hayata geçirilirken, söz konusu düzenlemelerin iç ve dış pazardaki rekabet gücü üzerinde doğuracağı etkilerin göz önüne alınması gerekmektedir. Bu düzenlemelerin ayrıca, diğer Bakanlıklar ve ilgili kurumlar tarafından yayımlanmış olan düzenlemelerle uyumu, yönetmeliklerin uygulanmasına ilişkin mevcut alt yapının durumu ve düzenlemelerin gelişime açık olup olmadığının dikkate alınması gerektiği sanayi temsilci kuruluşları tarafından sıkça vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan mevzuatın sanayinin beklentilerini yansıtabilmesi için, Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren komisyonlarda sürekli olarak sektör temsilcilerinin olmasının faydalı olacağı belirtilmektedir.

* İKV AB Yayınlarından derlenmiştir.